

Resensies / Reviews

- Den Hertog, G.C., *red.* 2010. **Correlatie: Tussen Bijbelwetenskap en Systematiese Teologie.** Apeldoorn: Theologische Universiteit Apeldoorn.
(N. Vorster) 959
- Mulder, M.C. 2011. **Israel in Romeinen 10.** Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum.
(W.C. Vergeer) 961
- Schwab, George. 2011. **Right in their own eyes: the gospel according to Judges.** Phillipsburg: P & R Publishing.
(R.G. Branch) 963
- Den Hertog, G.C., *red.* 2011. **Stil tot God: opstellen rond een verwaarloosd teologiese tema.** Apeldoorn: Theologische Universiteit Apeldoorn.
(B.J. de Klerk) 966
- Hinga, T.M., Kubai, A.N., Mwaura, P. & Ayanga, H., *eds.* 2008. **Women, religion and HIV/AIDS in Africa: responding to ethical and theological challenges.** Pietermaritzburg: Cluster Publications.
(T.D. Mashau) 968
- Sherron, Fred G. 2010. **The spirituality of black Hebrew pentecostals: a study of two religious communities.** Bloemfontein: Sun Press.
(T.D. Mashau) 970

Fokusresensies

- Mulder, Ferdie. 2011. **Opgestaan: studente se stryd om geloof by Tukkies in die jare 2001-2006.** Cambridge: Opgestaan Publikasies.
(F.P. Kruger) 972

- G.K. Pinetown. 2011. **Genade op genade: preke van prof. Koos van Rooy.**
(B.J. de Klerk) 974

Resensies / Reviews

Den Hertog, G.C., red. 2010. **Correlatie: tussen Bijbelwetenskap en Systematiese Teologie.** Apeldoorn: Theologische Universiteit Apeldoorn. 75 p. Prijs: €10,00. ISBN: 978-90-75847-33-8.

Resensent: N. Vorster
Skool vir Kerkwetenskappe
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

Hierdie boek bestudeer die begrip *korrelasie* wat die bekende gereformeerde teoloog G.C. Berkouwer gebruik het om die verhouding tussen geloof en openbaring te beskryf. Berkouwer het gepoog om met behulp van hierdie begrip die Bybelwetenskappe en Systematiese Teologie aan mekaar te verbind sodat daar 'n wedersydse korrigerende en beïnvloeding tussen die twee dissiplines kan plaasvind. Die vraag wat die boek aan die orde stel is of Berkouwer in sy poging geslaag het. Kan die begrip *korrelasie* help om die verhouding tussen die Bybelwetenskappe en Systematiese Teologie te omskryf? Verskeie skrywers benader die onderwerp vanuit verskillende invalshoeke in die boek.

In die eerste hoofstuk bied D. van Keulen 'n terminologiese verheldering van die *korrelasie*-begrip by Berkouwer. Hy fokus spesifiek op die wyse waarop Berkouwer die begrip in sy uitverkiesingsleer en leer oor die regverdigmaking gebruik het. Hy vergelyk Berkouwer se gebruik van *korrelasie* met Paul Tillich se metode van *korrelasie*. Van Keulen kom tot die gevolgtrekking dat Berkouwer met hierdie begrip gepoog het om 'n middeweg te soek tussen subjektiwisme en objektiwisme. Enersyds kan die gelowige nie sy eie saligheid verdien nie, andersyds gaan geloof ook oor meer as net die aanhang van geopenbaarde waarhede, omdat die ontmoeting tussen God en die mens binne 'n relasie plaasvind. Tog het Berkouwer nie met *korrelasie* 'n wedersydse afhanklikheid tussen God en die mens bedoel nie. Die probleem, volgens Van Keulen, is egter dat die woord *korrelasie* inderdaad wedersydse afhanklikheid beteken. Berkouwer se keuse van die term was dus ongelukkig en vatbaar vir misverstand.

In die tweede hoofstuk lewer B. Kamphuis vanuit 'n Vrygemaakte perspektief kritiek op Berkouwer se gedagte van korrelasie. In Vrygemaakte kringe is Berkouwer beskuldig dat sy teologie 'n Kuyperiaanse subjektivisme bevorder. Kamphuis wys egter daarop dat Berkouwer die begrip gebruik het uit vrees vir objektivisme en 'n verbondsoutomatisme. Vrygemaakte teoloë het in hulle kritiek teen Berkouwer hierdie aspek nie genoegsaam verreken nie. Tog stel Kamphuis dat die term *korrelasie* vaag is en op wedersydse afhanklikheid dui, en nie 'n spesifieke orde in die verhouding tussen God en die mens aantoon nie. Die verskillende relasies tussen God en die mens kan volgens Kamphuis op beter maniere uitgedruk word.

Vanaf die derde hoofstuk word ander teoloë se gebruik van die begrip *korrelasie* ondersoek. Van der Kooi kyk spesifiek na Barth se hantering van die verhouding tussen bybelse teologie en dogmatiek in sy eksegese van Romeine 3:21-25. Hy wys daarop dat Barth die idee verwerp het dat bybelse teologie met 'n spesifiek omskrewe metodiek die kern van God se openbaring kan vaslê en dan sy gevolgtrekking as basis vir dogmatiek kan aanbied. Die teoloog moet rekening hou met die handelende God. Waarhede wat op die terrein van die teks en die semantiek lê, is nog nie dieselfde as God se spreke nie. God se openbaring strek veel wyer. In die denke van Barth kan daar dus geen volmaakte korrelasie tussen Bybelwetenskap en dogmatiek wees nie. Tog veronderstel hulle mekaar, en deel hulle dieselfde vooronderstellings.

G.C. Hertog bestudeer in die vierde hoofstuk Hans Joachim Iwand se hantering van die korrelasiebegrip. Berkouwer het spesifiek by Iwand aansluiting gevind. Iwand het in reaksie teen Bultmann en ander liberaal-Protestantse teoloë se eksistensieteologie die oorspronklike reformatoriese korrelasie tussen geloof en belofte wat by Luther, Calvyn en Zwingli voorgekom het, probeer herwin. By die reformatore was die korrelasie tussen God en die mens ten nouste verbonde aan die kruis. Sonder God se heilswerk kan daar geen ontmoeting tussen God en die mens wees nie. *Pro me* is dus ten nouste verbonde aan *extra nos*. By Bultmann kan daar egter geen *extra nos* wees nie, omdat hy die historisiteit van die kruis en opstanding verwerp. Hertog wys daarop dat Iwand groot klem geplaas het op die Skrif as die uitdrukking van God se belofte en skeppende spreke. Die waarheid van die Skrif kan nie aan 'n maatstaf buite die Skrif gemeet word nie.

In die laaste hoofstuk hanteer J. Muis die siening van Friedrich Mildenberger se korrelasie tussen eksegese en dogmatiek. Muis wys eers daarop dat Berkouwer geoordeel het dat God nie buite die

geloofsrelasie geken kan word nie, en dat refleksie oor God ook nie buite die geloofsrelasie om kan geskied nie. Volgens Mildenerger kan die Bybel self geen onafhanklike objektiewe norm wees nie, omdat ons feitlik altyd met 'n geïnterpreteerde Bybel werk. Terselftertyd vind ons in die kerklike leer die neerslag van vele geloofservarings deur die eeue in die kerk. Hierdie ervarings uit die verlede kan nie geïgnoreer word wanneer in die hede oor God nagedink word nie. Mildenerger gebruik die tradisionele leer om vrae te formuleer aan die hand waaraan die Bybel gelees word. Hy werk dus die korrelasie tussen Skrif en geloof in 'n eiesoortige korrelasie tussen eksegeese en dogmatiek uit. Die dogmatiek stel vrae, en die eksegeese antwoord hierop.

Die boek *Correlatie: tussen Bijbelwetenskap en Systematische Theologie* hanteer 'n belangrike en baie relevante onderwerp binne die gereformeerde teologie. Dit bied weliswaar nie enige nuwe insigte op die problematiek nie, maar gee wel 'n interessante historiese insig in die debat. Die skrywers skryf op 'n bevatlike en maklik verstaanbare wyse. Hierdie boek kan met vrymoedigheid aanbeveel word as 'n inleiding vir studente.

Mulder, M.C. 2011. **Israel in Romeinen 10**. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum. 368 p. Prijs: €29,90. ISBN: 978 90 239 2614 6.

Resensent: W.C. Vergeer
Gereformeerde Kerk Krugersdorp

Proefskrifte, met name teologiese proefskrifte, is nie noodwendig topverkopers nie. Die hoë vlak akademiese navorsing, die toegepaste fokus en spesialisasie, asook die kennis en vaardighede wat by die leser veronderstel word, beteken gewoonlik dat net 'n beperkte aantal persone so 'n boek kan "verteen en waardeer". Met die proefskrif van M.C. Mulder, wat hier geresenseer word, is dit nie anders nie. Persone met 'n belangstelling in die vraagstuk oor "die toekoms van Israel" wat ervare eksegete is, of persone met 'n bevredigende lees kennis van Grieks en Hebreeus, is waarskynlik die aangewese leserspubliek vir hierdie werk.

Tog beteken dit nie dat hierdie boek in sy geheel ontoeganklik is en vermy moet word nie. Mulder lewer 'n werk wat getuig van besondere belesenheid en die deeglike benutting van wetenskaplike vaardighede. Daar is 'n duidelike logiese gang met inleidings, beredenerings, bewyse, bronstawing en gemotiveerde konklusies, en die afronding en nasorg is van die hoogste standaard. Die Hebreeuse

en Griekse aanhalings word in die meeste gevalle van 'n vertaling voorsien, of daar kan uit die bespreking daarvan in die teks afgelei word waarom dit gaan. Daar is waarskynlik nie 'n beter manier om binne 'n kort tydsbestek 'n goeie kennis oor 'n bepaalde onderwerp te bekom as deur 'n goeie proefskrif daaroor te lees nie.

Mulder ondersoek die sewe aanhalings uit die Ou Testament in Romeine 10. Hy wil deur sistematies aandag te gee aan die literêre konteks van hierdie aanhalings vasstel of daar ook 'n logiese verband tussen hulle bestaan, al dan nie. 'n Groot verskeidenheid verwante temas kom ook aan die orde soos die verhouding kerk/Israel; Paulus se Skrifhantering; die eenheid van die Ou Testament en die Nuwe Testament; verbond en uitverkiesing; God se beskikking en die mens se verantwoordelikheid; wet en evangelie en skuld en genade.

Mulder kom tot die konklusie dat Paulus die gesag van die Ou Testament as Woord van God erken en dat hy aanvaar dat dit ook by die lesers van die Romeinebrief die geval is. Hy gaan (vanuit 'n tipies Joodse benadering tot die Skrif) weloorwoë te werk in sy keuse van die tekste wat hy aanhaal en skep sodoende 'n "intertekstuele netwerk" wat op die verbinding tussen woorde in die verskillende tekste berus. Die studie toon dat Paulus kennis van meer woorde as net dié wat hy aanhaal by sy lesers veronderstel, en ook dat Paulus in sekere gevalle woorde van die Ou-Testamentiese teks "verander" het om 'n nouer terminologiese aansluiting met die ander aanhalings in Romeine 10 en sy eie gedagtelyn te skep.

Mulder bevestig aan die einde van sy studie dat die boodskap van Romeine 10 'n voortgesette betrokkenheid van God by die volk Israel impliseer – ook vir die toekoms. God se verbondstrou en liefde vir Israel is groter as die tekort aan hulle wederliefde. God gaan in Romeine 10 selfs so ver dat Hy Israel se ongehoorsaamheid inbou as deel van 'n groter plan wat uiteindelik op hulle redding sal uitloop. Volgens Mulder is hierdie redding egter nie 'n redding "buite Christus om" nie en daarom sien hy die noodsaak in van "voortdurende gesprek met Israel". 'n Taak wat hy as direkteur van die *Centrum voor Israelstudies* en *Missionair consulent* van die Christelike Gereformeerde Kerken ook in die praktyk uitvoer.

Mulder se besluit om sy ondersoek as 'n *intertextuele analyse* te tipeer kan egter bevraagteken word. Die begrip "intertekstualiteit" het (soos hy self erken) 'n legio ideologiese konnotasies en het ontstaan vanuit 'n postmoderne teksbeskouing waarvolgens "teks-tualiteit" 'n dinamika tussen leser en teks is en waarvolgens die teks

nie as 'n objektiewe eenheid toeganklik is nie. Dit is duidelik dat Mulder vanuit 'n totaal ander teksbeskouing handel en dat "inter-tekstualiteit" vir hom bloot die studie van die verhouding tussen tekste in hulle (Bybels)-literêre konteks is.

Dit is miskien ook op hierdie vlak waar 'n bepaalde leemte of onderbeklemtoning in sy navorsing aangetoon kan word. Konteks is immers meer as blote literêre konteks. Vir 'n verantwoordelike verstaan van die Skrif is dit ook nodig dat die historiese en sosiale konteks van die outeur en lesers ondersoek moet word. Wat sou byvoorbeeld die gemeente tot wie Paulus hom rig van Paulus se verwysings na Israel verstaan het, en hoe het Paulus self daarmee rekening gehou? Wat is die historiese en sosiale konteks van die aanhalings wat Paulus uit die Ou Testament neem? Mulder erken dat goeie eksegeese nie by hierdie soort vrae verby kan gaan nie, maar gee egter weinig blyke dat hy navorsing in hierdie verband in sy studie integreer.

Dit doen egter nie afbreuk aan die, m.i. blywende, waarde van hierdie boek as 'n buitengewone bydrae tot die verstaan van Romeine 10 en die Ou-Testamentiese aanhalings wat daarin voorkom nie.

Schwab, George. 2011. **Right in their own eyes: the gospel according to Judges.** Phillipsburg: P & R Publishing. 242 p.
ISBN: 978-1-59638-210-7.

Reviewer: R.G. Branch
Biblical Studies
Potchefstroom Campus, North-West University.

George M. Schwab has written a succinct, highly readable commentary on Judges that skillfully combines excellent insights from the Hebrew text with practical applications for the text for modern day people. Schwab's handling of the material in Judges – a difficult book for many readers because of its violence – has produced an outstanding book.

Right in their own eyes: the gospel according to Judges is part of a series on Old Testament books that specifically provides studies on the lives of Old Testament characters. It is written for laypeople and pastors. Designed to encourage Christ-centered reading, teaching, and preaching of the Old Testament, the series is edited by Tremper Longman III. The title comes in part from Judges 21:25: "In those days Israel had no king; everyone did as he saw fit".

Schwab divides *Right in their own eyes* into three sections. Part one, "Right reading" (p. 1-37), deals with "issues that arise from the fact that Judges, a literary work, touches upon real and verifiable history," (p. 1). Part two, "Cycles of twelve Judges" (p. 39-179), discusses all twelve judges, dealing first with the major ones and then treating the minor judges (those with fewer verses about them) as a group. Part three, "Levite Leverage" (p. 181-220), covers the two epilogues that structurally balance out Judges 1-2.

Schwab lets his own views be known and does not hide his Christian beliefs. His book "does not take issue" with an early date for the exodus from Egypt, 1446 BC (p. 4). In addition to this traditional view, Schwab uses BC instead of BCE and believes in the veracity of the biblical text. He acknowledges that a plain reading of the text makes it seem as if the judges served in consecutive order, yet what "‘really happened’ in history was that the judges overlapped somewhat" (p. 6).

Each chapter concludes with questions "For further reflection". This handy tool keeps readers engaged; it provides an easy framework for group discussions. Furthermore, if the book is used by a preacher for a sermon, the section helps him/her answering questions that members of the congregation may be thinking. At the end of his chapter on Deborah entitled "The sissy, the sisters, and Sisera," Schwab adds this helpful comment: "Before you preach or teach about Jael, do an Internet search for 'Sisera Talmud Seven'" (p. 97).

Schwab likes alliteration for his chapters and subheadings. Here are some examples: "A keen Kenite" (about Othniel); "Soiled southpaw, rotund ruler" (about Ehud the judge and Eglon the fat Moabite king); "Philistine foxes" (the Samson saga); and "Dan's dirty dealings" (the story of Micah and money).

Schwab illustrates over and over again how relevant Judges is for Christians today. He points out that Gideon is a fine example of what "a Spirit-empowered sinner" looks like (p. 115). Schwab parallels Gideon's triumph over Midian with the promise that the King mentioned in Isaiah 9:2-7 "will break every oppressor" (p. 118). Schwab concludes the section with these words: "Amen; come, Lord Jesus" (p. 118).

What struck me most about the book was Schwab's keen analysis. Again and again he provides insights based on his masterful knowledge of Hebrew. Schwab points out that Ehud, traditionally de-

scribed as a left-handed judge, may have been impeded on his right side in some way (Judg. 3:15) (p. 49). Schwab sees the irony within the text, because *Benjamin* means son of my right hand and a judge from Benjamin is introduced as impeded on his right side (p. 50). The interaction of Ehud and Eglon appears to be a story of assassination, but it also “resonates with the language of animal sacrifice” because the name of the Moabite king, Eglon, means “little effeminate calf” (p. 51, 50).

Another example is his analysis of Deborah as judge. He sees Judges 4 and 5, the story of Deborah and Deborah’s war that is told in both prose and song, as needing each other. He takes the Talmud’s view that Sisera and Jael had sexual intercourse. However, a closer reading of the text (Judg. 4:18-21) shows that Jael mounted Sisera and, therefore, feminised him, Schwab writes (p. 85).

Regarding Gideon, Schwab sees this judge as having a three-fold legacy (p. 110): Midian is permanently subdued; Gideon produces 70 sons plus Abimelech, the son of a concubine; and Israel returns to Baal worship. Sadly, the legacy of Gideon “ends as it began, with Israel playing the harlot after Baal,” Schwab concludes (p. 110).

Writing about Micah’s whining and covetousness (Judg. 17-18), Schwab observes that “one’s appetites, and one’s capacity for coveting, are never satisfied. Without Micah’s silver deities and paraphernalia, he whined that he had nothing. Nothing! Did he not have Yahweh?” (p. 195).

The Bibliography (p. 229-233) contains about 70 entries, many of them journal articles dating from 1990 on; the endnotes comprise seven pages (p. 221-227); there are ample margins for people who like to scribble notes as comments.

Schwab summarises Judges 17-21 as “apparently the final argument of the book why a covenant-keeping king such as David was needed” (p. 181). Schwab observes that as the book of Judges progresses, it is less and less a story about external oppression and more and more a tale of Israelite-on-Israelite violence (p. 205). He concludes that “progressively, Israel behaves badly” (p. 205).

Schwab believes the book of Judges contains longings for a consistent, Spirit-endowed king and shows examples of what Spirit-empowered and Spirit-led saviors can do. Although Judges points to the Spirit-empowered kings Saul and David, they ultimately fall

short. "Thus," Schwab writes, "Jesus is the ultimate fulfillment of the Book of Judges; He is the Savior extraordinaire who will save his people from the consequences of their sin" (p. 219).

Den Hertog, G.C., red. 2011. **Stil tot God: opstellen rond een verwaarloosd theologisch thema.** Apeldoorn: Theologische Universiteit Apeldoorn. 125 p. Prijs: €9,95.
ISBN: 978-90-75847-00-0. (Apeldoornse Studies no. 57.)

Resensent: B.J. de Klerk
Skool vir Kerkwetenskappe
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

Hierdie bundel bevat sewe hoofstukke wat betrekking het op aspekte van stilte tot God, met verwysing na Psalm 62:2. In hierdie boek gaan dit, soos in Psalm 62, nie sonder meer oor stilte nie, maar om 'n "beweging van de ziel naar God, in een verwagtingsvol uitzien naar Hem" (p. 7). Die jaarlikse simposium van die sogenaamde "integratiecolleges" van die Teologiese Universiteit van Apeldoorn het in 2010 oor hierdie tema gehandel. Vanuit verskillende dissiplines en invalshoeke is hierdie "onderbelichte theologiese tema" bespreek. Die referate wat by hierdie geleentheid gelewer is, is in hoofstukke vir hierdie bundel verwerk.

H.G.L. Peels belig vanuit die Ou Testament die tema: "U kom die Stilheid toe ... Over stilte en stil zijn in het Oude Testament". Hy begin deur Kierkegaard aan te haal: "Ek ontdek dat ek minder en minder te sê het tot ek uiteindelik stil word en begin luister. En in die stilte hoor ek die stem van God." Peels behandel die tema in drie dele: Stilte vanweë God, stilte tot God en stilte van God. Die stilte van God kan wees stilte as oordeel en ook die stilte van die Godsverskyning.

In die tweede hoofstuk behandel T.M. Hofman stilte en gebed in die lewe van Jesus. Jesus soek persoonlike stilte op vir sy omgang met sy Vader in gebed. Jesus bid in Lukas 5:16 in eensaamheid om toerusting vir sy werk. Hofman toon die teologiese belang daarvan aan dat Jesus stilte skep, want daarin val die klem op sy grootheid en heerlijkheid. Dit is ook opmerklik dat Jesus in sy herderlike sorg sy dissipels aanmoedig tot stilte en aanhoudende gebed. Markus 6:31 e.v. gee 'n beeld van Jesus se pastorale sorg in hierdie opsig: "Kom alleen na 'n stil plek toe en rus 'n bietjie."

'n Volgende hoofstuk deur M.C. Mulder is getiteld "Kom de bruid tegemoet ... Gedachten uit de Joodse tradisie over stil worden op Gods tijd". Hy wys daarop dat daar 'n aantal kenmerke uit die Joodse tradisie met betrekking tot stil word voor God na vore kom wat ons uit die Christelike tradisie herken. Dit is onder andere die binding van die lewe aan die Skepper in plaas van aan die skepping, asook die begin van die ewige Sabbat en die vreugde om nou reeds tydens elke Sabbat iets daarvan te ervaar. In 'n boeiende hoofstuk handel A. Huijgen oor "Zwijgen voor het Woord: de functie van het zwijgen voor het kennen van God volgens Dietrich Bonhoeffer". Volgens Bonhoeffer begin alle teologie en prediking met swyg: 'n gekwalifiseerde swyg, 'n gevulde swyg, gekwalifiseerd deur Hom vir wie ons swyg, Christus, dit is die Woord van God. Christus word as Christus erken deurdat nie kerk, teologie of gelowige sy geheimenis uitputtend kan verklaar nie, maar juis as geheimenis respekteer. Dit beteken dat God net deur openbaring geken kan word. Om God te ken, is om te bly swyg voor die geheimenis van sy grootheid. "Omdat in het voortgaand kennen het geheimenis niet word opgeheven, maar geintensiverd, word ook het zwijgen niet opgeheven door het spreken, maar juist geintensiverd." Die Christologie moet dus biddend ondersoek word. Teologie kan nie God se geheimenis ontrafel nie, maar die taak is om God se wonder as wonder te bewaar. Die teologie het 'n plek waar dit biddend swyg en so leer om oor God te spreek.

Die praktiese teoloog A. Baars noem sy hoofstuk "Ruminare verbum. Over de meditatieve omgang met het Woord". Hy behandel die onderwerp vanuit twee hoeke: die meditatiewe omgang met die Woord in die algemeen (meditasie as tema in die spiritualiteit) en die meditatiewe omgang met die Woord met die oog op die prediking (meditasie as tema in die homiletiek). Hy gee die volgende omskrywing van meditasie:

Meditasie, in die Christelike sin van die woord, is die dissipline van die reëlmatige lees van gedeeltes uit die Skrif. Lees die teks sorgvuldig met die grootste moontlike konsentrasie en soek daarna om die boodskap daarvan bewustelik toe te pas op die eie lewe. Om dit te bereik word die teks 'n aantal kere herhaal en by voorkeur hardop gelees.

Hy handel dan oor die siening van meditasie in die Vroeë Kerk, die Middeleeue, die Reformasie en die Nadere Reformasie. Om 'n oorsig te kry oor die praktyk van vandag, bespreek Baars nege aspekte van belang vir meditasie wat hom rig op die Woord van God, naamlik die plek, die tyd, die houding, die gebed, lees en

luister, toeëiening, navolging, ewigheidsperspektief en lofprysing. Hy sluit af met die belangrike stelling: “Ek mediteer wanneer ek al lesende myself sien as persoon tot wie God persoonlik spreek, en wanneer ek dus God met my laat besig wees.”

Die wye verskeidenheid onderwerpe maak van hierdie boek 'n interessante leeservaring. Hierdie boek is eerstens 'n moet vir teoloë wat hulle wil verdiep in die onderbeligte tema van stil wees tot God. Die boek behoort ook deur predikante gelees te word, veral predikante van die gereformeerde tradisie, omdat die bybelse perspektiewe ook op die praktiese fasette van die hulle geloofs-verdieping fokus. Die boek is ook van groot belang vir elke gelowige wat na bybelsbegronde spiritualiteit soek.

Hinga, T.M., Kubai, A.N., Mwaura, P. & Ayanga, H., eds. 2008. Women, religion and HIV/AIDS in Africa: responding to ethical and theological challenges. Pietermaritzburg: Cluster Publications. 200 p. Price: R75,00. ISBN: 978 1875053 69 7.

Reviewer: T.D. Mashau
Missiology, Potchefstroom Campus, North-West
University

This book is one of the many books dealing with the question of HIV and AIDS in Africa and its focus is mainly on the theological and ethical challenges facing women. The book has ten chapters divided into three parts, namely religion and African women's vulnerability to HIV and AIDS; HIV and AIDS and African women: naming theological and ethical challenges; and responding to the challenge of AIDS: the call to solidarity and compassionate action.

The book is written by women theologians who, in their own right, try to unmask theological and ethical issues regarding HIV and AIDS among African women. The book provides a more balanced perspective of the disease in Africa and its aftermath among African women by not only providing a theoretical analysis of the pandemic, but also practical stories and practical solutions to the crisis. The book has the element of intense academic debates and an element of solidarity with women infected and affected by the spread of HIV and AIDS in Africa.

In part one the first article by Ruth Muthei James deals with the vuln and AIDS and come to the conclusion that factors leading to this sorry state of affair are diverse, namely socio-cultural and economic.

Some of the issues that she cites are poverty, rape, lack of education, and gender-biased socialisation. The second article by Pacificah Okemwa provides a close look at the vulnerability of girl-child and female domestic workers in Kenya to HIV and AIDS. She rightly points out that these women are grossly sexually abused in their work environment by male members of the household of their employers. This kind of sexual abuse and violence does not only disregard their human rights, but also robs them of their human dignity, because they now look more like sex slaves. The third article in this part was written by Hazel Ayanga and it explores issues of religio-cultural challenges in women's fight against HIV and AIDS in Africa. She blames the church for aggravating the plight of women living with the pandemic by reinforcing and legitimising traditional gender stereotypes and encourages the socialisation of women into learned helplessness. The last article in this part, written by Anne Nkirote Kubai, deals with the issue of women in Rwanda and how they are affected by HIV and AIDS in their context, especially in the light of the Genocide and its aftermath. Issues of human displacement and dislocation, disruption of family structures because of the violence, risky sexual behaviors, and rape compromised the status of women and girls especially with regard to their vulnerability to HIV and AIDS.

In part two mainly ethical and theological issues are raised and analysed. The first article in this category comes from Teresia Hinga who identifies issues such as HIV and AIDS and stigma, persistent Western stereotypes against Africa and its people, as being morally suspect, the issue of sexuality and marriage, and the issues of theodicy in the context of HIV and AIDS in Africa. The second article in this category is from Denise Ackerman who focuses on the impact of HIV and AIDS within the South African context. She identifies such issues as violence against women, poverty, sexism and denial as other viruses that work in synergy with HIV and AIDS to disempower women even more. She challenges the church as the body of Christ to live out its moral obligations by seeking to transform the status of women in society. The third article by Philomena Mwaura investigates the issue of basic human rights that are denied to women because of HIV and AIDS. She highlights the role of religion and culture in engendering unequal-power relations which in turn aggravates HIV and AIDS infection rates among women. The last article in this category was penned by Constance Ambasa Shosanya who deals with experiences of women living with HIV and AIDS in Kenya as a kind of social exclusion tantamount to leprosy.

Part three deals with the manner in which women theologians, women in Africa and the church can respond to the challenge of HIV and AIDS. The first article in this category is written by Evelyn Wakhusama and she deals with issues such as cultural sexism which did not only perpetuated cultural stereotypes against women in the patriarchal dominated society, but also effectively worked to silence women, and thereby robbing them of their dignity and power to name their issues of concern. The blaming and shaming of women living with HIV and AIDS should, according to Wakhusama, be brought to a halt. Unconditional love, solidarity and support should be given to those women as part of a broader theological and ethical solution. The last article is from Nyambura Njoroge who closes the discussion by paying attention to the issue of leadership in African churches in the light of AIDS in the continent. She proposes that African leaders must be empowered to deal with HIV and AIDS and stand up against all religious and cultural stereotypes against women infected and affected by the disease.

The book is highly recommendable, because all articles add value in terms of not only identifying factors leading to the vulnerability of a girl-child and women to HIV and AIDS in Africa, but it also contribute greatly towards possible solutions to the crisis which are both theologically and ethically acceptable. Hope, love, compassion, justice, and solidarity are key words in mobilising both the society and the church individually and collectively to rise up to the challenge of HIV and AIDS in Africa.

Sherron, Fred G. 2010. The spirituality of black Hebrew pentecostals: a study of two religious communities.

Bloemfontein: Sun Press. 217 p. Price: R200,00.

ISBN: 978-1-920383-03-9.

Reviewer: T.D. Mashau
Missiology, Potchefstroom Campus, North-West
University

This book focuses mainly on the question of the spirituality of black Pentecostals within the context of two communities in New York (USA), namely Temple El Shaddai and Gideon Knights Freedom Church of Jesus Christ. It is written against the background of the resurgence of global interest in spirituality, religious spirituality in particular. The author describes spirituality as an experience in the presence of the Creator and the dynamic that transforms humanity. The author's understanding and definition of spirituality within the

context of the religious communities mentioned above is influenced by the writings of Waaijman, Schneiders and Perrin.

The author did not only use the qualitative research methodology in order to unmask the spirituality of the two churches, but also considered related spiritualities such as that of the Lembas communities, Pentecostalism, Traditional Africa and Africa-Americanism. Various religious typologies were, therefore, explored. This helped the author to determine systematically the profile of the spirituality of black Hebrew Pentecostalism. This specific tradition, according to the author, has unique features that have resulted in a unique spirituality with the following elements playing a more critical role:

- Black Hebrew Pentecostalism has borrowed immensely from Judaism and Christianity whilst shaping its own unique tradition.
- This spirituality can be defined and understood with social realities such as racism as defining traits in the social fiber of people who are adherents of black Hebrew Pentecostalism.
- Identity markers such as symbolism, ritual, theological conviction and ethical practice function strongly to determine and maintain spiritual identity.
- Normativity and authority which inevitably influence spirituality are located in both the leader of the community and the Bible.
- Religious festivals such as the observance of Sabbath and other Old Testament feasts are adhered.
- Their spiritual experience is intertwined with strict moral codes based on the observance of the law and religious rituals and laws.
- Power that one has is equated with spiritual growth of a person, the more powerful you are, the more you are perceived to be more spiritually mature.
- The spirituality integrates the life of followers and supports them to cope with existential challenges.
- The naming of the divine is exceptionally critical and is another outstanding characteristic of this spirituality.

The author succeeds in mapping out the spirituality of the black Hebrew Pentecostalism within the context of the two communities cited above, and this book is valuable in terms of unmasking this

form of spirituality. This form of spirituality is not known among many scholars, therefore the reading of this book is important.

Fokusresensies

Mulder, Ferdie. 2011. Opgestaan: studente se stryd om geloof by Tukkies in die jare 2001-2006. Cambridge: Opgestaan Publikasies. 343p. Prys: R139,00. ISBN:978-1-4316-0068-7.

Resensent: F.P. Kruger
Gereformeerde Kerk Meyerspark

Die skrywer, Ferdie Mulder, skets in sy boek gebeurtenisse wat plaasgevind het tydens sy studiejare aan die Universiteit van Pretoria. 'n Studenteverklaring deur teologiestudente oor die opstanding van Christus is uitgereik waarin benadruk is dat Jesus werklik uit die dood opgestaan het. Hierdie studenteverklaring het volgens die outeur reaksie ontlok by die Fakulteit Teologie, die Kuratorium van die kerk waarvan hy op daardie stadium 'n lidmaat was en later ook by die Universiteit van Pretoria as gevolg van 'n klag wat teen hom ingedien is. In die verloop van die ondersoeke wat hierop gevolg het, is selfs leerdwalingondersoeke teen sekere professore gehou waarop hulle onskuldig bevind is. Tydens 'n dissiplinêre verhoor is Ferdie Mulder skuldig bevind aan aanklagte teen hom en geskors van die Fakulteit Teologie. Hierdie agtergrond verskaf die dekor waarteen hierdie publikasie gelees moet word en die sensitiewe aard van die inligting begryp moet word.

Die skrywer van die boek huldig die opinie dat 'n dringende rede vir die publikasie van die boek bestaan, naamlik 'n blootlegging van gebrekkige teologiese opleiding aan die Fakulteit Teologie aan die Universiteit van Pretoria. Met die blootlê van leemtes, plaas hy sy hoop daarop dat weer teruggekeer sal word na gereformeerde waarhede. Hierdie boek beskryf die kommentaar van die skrywer oor wat volgens hom presies gebeur het en aanleiding gegee het tot sy skorsing uit die Fakulteit. In sy voorwoord erken die skrywer dat die doel met die publikasie nie was om 'n gemaklike leesboek daar te stel nie. Die skrywer skryf hierdie boek vir alle Christene wat glo en bely dat Jesus Christus werklik opgestaan het en sodoende die dood oorwin het. Die belydenis dat Jesus Christus opgestaan het en

dat die graf leeg is, is die teologiese raamwerk waarbinne die kommentaar van die skrywer geberg word.

Indien daar na die waarde van die boek gevra word, kan gemeld word dat die publikasie wel daarin slaag om aktuele brandpunte in die opleiding van predikante opnuut weer onder die vergrootglas te plaas. Enkele van hierdie brandpunte kan genoem word:

- Die betekenis van die teologiese professor se wetenskaplike arbeid vir die kerke.
- Die verhouding tussen 'n teologiese professor en studente ener-syds en die invloed van teologiese uitsprake op die onderrig-situasie andersyds.
- Die verhouding tussen kerke wat professore losmaak en afsonder om voltyds predikante op te lei en die Fakulteit Teologie waaraan hulle verbonde is.

Die boek bestaan uit agt hoofstukke en sewe bylaes. Die hoofstukke word soos volg ingedeel: Aandag word eerstens geskenk aan 'n uitgangspunt wat die skrywer in die aanbieding van die stof wil volg. Daarna word die vreugde en tranen verbonde aan die studie van 'n teologiese student aan die orde gestel. Moeite word gedoen om in 'n volgende hoofstuk die oop gesprek van 29 Mei 2005 te beskryf. Daarna volg die beskrywing van die studenteverklaring van 15 Junie 2005, die dreiging van studente, die ondersoeke wat geloods is, die ondersoeke van die ring asook die universiteitsverhore. In 'n laaste hoofstuk, getiteld "Onskuldig, vrede en berusting" word die afloop van die gebeure beskryf. Alhoewel die hoofstukke op die oog af in 'n chronologiese volgorde geplaas is, lees die boek moeilik, omdat herhaling plaasvind. Dieselfde sake word telkens aan die orde gestel, maar met 'n ander invalshoek. Dit verg later moed om die boek klaar te lees, omdat die aanbieding van die stof voorspelbaar word. Vanuit die aanbieding van die inhoud van die boek, kom dit na vore dat hierdie gebeurtenisse vir die skrywer asook die Fakulteit Teologie wat geraak word, 'n intense en hartverskeurende ervaring moes gewees het. Die skrywer slaag daarin om hierdie emosie en die moeilikheidsgraad van sy verwerking in sy boek na vore te bring.

Die kernvraag is egter of die skrywer voldoen het aan sy eie gestelde doelwit vir die boek. Die persoonlike aard, die betrokkenheid van die skrywer by die gebeure in die latere ontplooiing van die gebeurtenisse asook 'n polemiese geneigdheid in sy kommentaar, veroorsaak dat die skrywer nie in alle opsigte in sy doel slaag nie. Die gereformeerde waarhede wat hy bepleit en wat 'n verwagting by

die leser skep, kom nie in die boek tot sy reg nie. Nadat die boek deurgelees is, staan die gebeure rondom die skrywer en al die betrokke vergaderings wat hieroor gehandel het, op die voorgrond. Hierdie persoonlike betrokkenheid by die inhoud van die boek bring ook die wye teikengehoor wat in die vooruitsig gestel is in die gedrang. Nadat die boek deurgelees is, vra die leser of al die Christene wat as lesers geteiken is, wel by hierdie boek belang sal hê? Aan die ander kant is dit wel so dat “die selektiewe groep” lesers wat by die publikasie sal baat vind, wel iets van ’n roepstem hierin sal hoor.

Hierdie publikasie sal met belangstelling gevolg kon word deur teoloë en lidmate wat die saak met belangstelling gevolg het. Teologiese professore en teologiese studente van ander teologiese fakulteite sou die boek ook nuttig kon vind. Hierdie boek kan moontlik ’n bydrae lewer as ’n aksent wat geplaas word daarop om die teologie en wetenskap nie teenoor mekaar te plaas nie, maar in ’n gesonde verhouding met mekaar te bejeën. Sodoende kan dit daartoe aanleiding gee dat die wetenskaplike arbeid in teologiese fakulteite nog meer diensbaar aan kerke sal wees. Die spanning tussen teologiese fakulteite en die kerke wat soms mag heers, is ’n saak wat op ’n etiese en verantwoordelike wyse meer prominent op die kerk se agenda tuis behoort. Dit is jammer dat die boek nie arriveer by etiese rigtingwysers oor hoe die waarheid in liefde betrag moet word in die konteks van die opleiding van predikante nie.

Die boek kan aanbeveel word vir enigiemand wat graag ’n konstruktiewe rol wil speel om die mooi, en soms tere verhouding tussen die teologie en wetenskap, uit te bou tot die verryking van gelowiges.

G.K. Pinetown. 2011. Genade op genade: preke van prof. Koos van Rooy. 188 p. Prys: R85,00.

Resensent: B.J. de Klerk
Skool vir Kerkwetenskappe
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

’n Besondere geleentheid het die Gereformeerde Kerk Pinetown te beurt geval toe hulle vir ’n tydperk opgebou kon word deur die prediking van prof. Koos van Rooy. Van Rooy was in 2010 met Bybelvertaling in isiZulu behulpsaam en kon in daardie tyd die gemeente met prediking versterk. Die gemeente het die roeping

gevoel om aan hierdie prediking vlerke te gee en het twintig preke in 'n boekie met 'n netjiese stewige formaat gepubliseer: *Genade op genade, preke van prof. Koos van Rooy*.

Hierdie is unieke preke wat oor drie temas uit die Skrif handel: sewe preke oor die vrymagtige genade van God op die patroon van die Dordtse Leerreëls, drie preke oor herlewing, agt preke oor die Ons Vader-gebed en twee preke wat nie onder hierdie temas val nie. Van Rooy is 'n ware Skrifkenner. Sy studie oor die beginsels en toepassing van Sendingwetenskap en die Ou Testament en lewenslange betrokkenheid by Bybelvertaling in Suid-Afrika en in Afrika, het die besondere wins opgelewer dat sy omgang met God se Woord ten volle neerslag gekry het in hierdie preekbundel.

Die sewe preke oor die vrymagtige genade van God staan onder die opskrifte “Ons was dood in ons sonde” (Ef. 2:1-3); “Van ewigheid uitverkies” (Ef. 1:4); “Hy lê sy lewe af vir die skape” (Joh. 10:11; 17:9); “Onweerstaanbare genade” (Ef. 2:5,10); “God se onverbreekbare ketting” (Rom. 8:28-30); “Verborge en geopenbaarde dinge” (Deut. 29:29) en “Uitverkore om te verkondig” (1 Pet. 2:9-10). Om iets weer te gee van die rykdom van die Skrif – ontvouing en toepassing – sou in hierdie kort resensie nie moontlik wees nie en sou die hoorder en leser van die preke van die voorreg ontnem om dit in die geheel te ervaar. In die laaste preek van die reeks “Uitverkore om te verkondig”, stel hy:

Die kerk van Christus is nie 'n gesellige klub vir 'n geestelike elite wat net vir sy eie welsyn bestaan, en wat miskien hom so af en toe veroorloof om uit die hoogte 'n paar krummeltjies van genade vir die honde daar buite die venster te skiet nie; om kerk van Christus te wees, beteken om soos Christus deur die Vader in die wêreld gestuur te wees. Die kerk is die winkende hand van God waarmee Hy die wêreld tot bekering en lewe roep. Die kerk is die lig van God se liefde wat Hy in die donker wêreld opsteek. (p. 72.)

Die drie preke oor herlewing het die opskrifte “Kom waai oor die beendere” (Eseg. 37:1-14); “Voorhofchristen of Altaarchristen” (Op. 11:1-2) en “Moet God nie met rus laat nie” (Jes. 62:6). Die enigste manier waarop daar herlewing, herstel, reformasie, bekering, vernuwing in die kerk van Christus kan kom, is dat Hy Self vir sy kerk intree (Rom. 8:33). Christus se voorbidding, gegrond op sy verdienste en op sy voldoening aan God se geregtigheid, is die enigste waarborg vir herlewing in die kerk. Hy bid egter nie alleen nie. Hy stel sy kerk aan om saam met Hom te bid. Van Rooy noem

dat belangrike eienskappe van gebed soos volharding en smeking in woorde moet kom en op God se beloftes rus. Jesaja 62:7 lui in die 1933-Afrikaanse Bybelvertaling soos volg: “Laat Hom (God) nie met rus nie, totdat ...”. Die gebed moet vasgryp aan God se beloftes en weier om hulle los te laat.

Die derde reeks gaan oor die Ons Vader-gebed onder die opskrifte “Met hartlike sugte, sonder ophou” (Ef. 5:18; Luk. 11:13); “Hoe en wat ons bid – ‘Ons Vader’” (Matt. 6:9(a); en dan volg die ses bedes. In die eerste preek is die klem op die unieke werk van die Heilige Gees van toerusting tot krag en die gebruikmaking van die krag wat die gelowige ontvang. In sy werking word die kerk met die gawes van die Heilige Gees toegerus vir sy dienswerk in Christus se koninkryk. Die bede om vergewing van sonde word skerp in hierdie woorde toegepas. ’n Gebrek aan sondebeseft (en oppervlakkige skuldbeseft, berou en belydenis) is altyd ’n teken van geestelike afgestomptheid.

Hierdie is ’n unieke preekbundel wat die hart van die gereformeerde belydenis raak; wat diep insny in die gewete van die hoorder en leser en wat rus bring op geen soetsappige wyse nie. Hierby kom as bonus ’n artikel oor wettiese prediking en Christologiese prediking. Elke Skrifdeel kan nie sonder Christus in ’n “Jy moet”-opdrag vermink word nie. Daardeur sal die sondaar moedeloos sy hande in die lug gooi en hopeloos of argeloos voortgaan met sy sondige lewe. In so ’n boodskap is geen krag tot oortuiging nie. Christus moet met oorgawe verkondig word; Sy alles genade is sonder ’n enkele sweempie van verdienste. Daarvoor kan die gelowige oorwinnend sy hande in die lug gooi en sonder om te stagneer sy moue oprol en met Christus se krag onder leiding van die Heilige Gees dienswerk vir God op elke lewensterrein doen, gevul met geloof, hoop en liefde.

Van harte kan ek hierdie preekbundel met sy skrifgebonde en prakties toepasbare inhoud aanbeveel. Die inhoud is baie duidelik en verrykend en kan selfs vir Bybelstudie gebruik word. Die bundel is verkrygbaar van die Gereformeerde Kerk Pinetown, en die opbrengs is geoormerk vir die Bybelvertalingsprojekte van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika.